

політика. Рівні права, рівні можливості», «Торгівля людьми в сучасному світі», «Вчимося протидіяти насиллю», «Батьківське щастя: виховання без насильства», «Скажемо «ні» насильству в шкільному колективі», «Торгівля людьми – як уберегтися від небезпеки», «Захисти дітей від насильства та жорстокого поводження», «Попередження насильства в сім'ї», «Відкрите та ефективне спілкування. Попередження жорстокого поводження та насильства в сім'ї та молодіжному середовищі» тощо [2, с. 42–43].

Висновок. Взаємодія працівників органів ювенальної превенції Національної поліції України з навчальними закладами є пріоритетним напрямком профілактики правопорушень серед неповнолітніх, який надає можливість безпосередньо формувати у дітей шанобливе ставлення до своїх однолітків та інших членів соціуму, а також виховувати їх відповідно до вимог та потреб громадянського суспільства.

Список бібліографічних посилань

1. Святенко Т. Український поліцейський повинен бути захисником дитини // 112.ua : веб-портал. URL: <https://ua.112.ua/interview/naibilshe-zlochyniv-shchodo-ditei-skoiiut-koly-vony-idut-v-shkolu-461682.html> (дата звернення: 25.03.2019).
2. Литвин В. В. Поліція на допомогу дітям: пілотні проекти // Захист прав людини в контексті реформування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції : зб. матеріалів круглого столу (м. Київ, 1 черв. 2017 року) / МВС України, Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2017. С. 41–45.
3. Методичні рекомендації щодо проведення просвітницько-профілактичних занять з учнями 1–11 класів за програмою «Школа і поліція» / В. Загребя, Г. Мустафаєв, В. Андрєєнкова, В. Ганчева, Т. Журавель та ін. Київ, 2016. 197 с.

Одержано 26.03.2019

УДК 342.9

АНАТОЛІЙ ТРОХИМОВИЧ КОМЗЮК,

доктор юридичних наук, професор,

*професор кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

 <https://orcid.org/0000-0002-7377-9241>

ПРЕДМЕТ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

Одним із основних результатів розвитку теорії адміністративного права в Україні за останні десятиліття можна вважати формування і зміцнення позиції щодо необхідності використання нових підходів до розуміння поняття та структури Особливої частини цієї правової галузі. На зміну виділенню трьох чи чотирьох сфер публічного управління та його адміністративно-правового забезпечення має прийти система підгалузей як сукупностей правових норм, що регулюють суспільні відносини у цих сферах. Однією з таких підгалузей є поліцейське право.

Варто мати на увазі, що мова йде про нове явище у вітчизняній юридичній, зокрема адміністративно-правовій науці, хоча історія поліцейського права налічує кілька століть, свого часу воно набуло таких глобальних рис, що відбулась його трансформація в адміністративне право. У зарубіжних країнах історія поліцейського права на цьому не завершилась, воно продовжило своє існування та розвиток як право, що регулює здійснення поліцейської діяльності.

Зрозуміло, що історичні здобутки поліцейстики для формування сучасного поліцейського права України мають важливе значення насамперед для розуміння його методологічних засад, встановлення кола поліцейських відносин (в літературі обґрунтовувалась доцільність виділення саме таких відносин [1, с. 10]), які регулюються його нормами. Проте необхідно враховувати, що конкретні праці відображали конкретні історичні умови, в яких їх було створено. Тому їх зміст для сучасних завдань правотворення має переважно пізнавальний характер. Наприклад, професор Харківського університету Л. Якоб на початку XIX ст. відносив поліцейське право до економічних наук [2, с. X], пізніше професори Київського університету І. Антонович та М. Бунге також розглядали його як галузь (частину) економічної науки [1, с. 564]. Сьогодні умови для формування поліцейського права зовсім інші, тому для цих завдань визначальними мають бути сучасні положення юридичної науки та норми міжнародного і вітчизняного законодавства.

Формально поштовхом для здійснення наукових досліджень проблем поліцейського права став наказ Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2018 р., яким було затверджено Примірний перелік та опис предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право» [3]. У цьому переліку поліцейське право названо складовою Особливого адміністративного права. До цього про необхідність формування цього права навіть у статусі окремої правової галузі йшлося лише як про предмет наукової дискусії [4], а термін «поліцейське право» автори брали в лапки [5].

Найперше, без чого формування концепції поліцейського права неможливе, – це осмислення предмета цієї адміністративно-правової підгалузі, тобто кола суспільних відносин, на які поширюється регулюючий вплив її норм. З викладеного можна зробити висновок, що поліцейське право регулює поліцейські відносини, тобто відносини, що виникають під час здійснення поліцейської діяльності. Важливо встановити сутність цієї діяльності та її особливості. З цією метою варто звернутись до сучасних європейських документів. Так, у Європейському кодексі поліцейської етики зазначено, що він застосовується до традиційних публічних сил поліції або поліцейських служб, або інших владно уповноважених та/або контрольованих органів з основними завданнями забезпечення права і порядку в громадянському суспільстві, і уповноважених державою застосовувати силу та/або спеціальні повноваження для цих цілей [6]. Тобто основними властивостями цієї діяльності є, по-перше, завдання забезпечення права і порядку в громадянському суспільстві і, по-друге, можливість застосовувати для цих цілей силу та/або спеціальні повноваження. Такі повноваження має не тільки поліція, а й інші суб'єкти публічного управління. Наприклад, ще в одному європейському документі, Декларації про поліцію, встановлено, що вона поширюється на всіх співробітників і організації, включаючи такі органи, як секретні служби, військова поліція, збройні сили або міліція, що виконують поліцейські функції, які відповідальні за правоохоронну діяльність, розслідування правопорушень, охорону громадського порядку і державної безпеки [7].

Говорячи про мету та завдання поліцейської діяльності, необхідно знову звернутись до Європейського кодексу поліцейської етики, в якому встановлено, що основними цілями поліції в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права, є: підтримка публічного спокою, забезпечення права і порядку в суспільстві; захист і дотримання основоположних прав і свобод особи, закріплених, зокрема в Європейській конвенції про права людини; запобігання та подолання злочинності; виявлення злочинів; надання допомоги і послуг суспільству [6]. Подібні положення відображені також у ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» як її завдання [8].

В той же час необхідно наголосити, що поліцейське право ми розглядаємо як структурну частину права адміністративного. Що ж стосується розслідування правопорушень, зокрема злочинів, їх виявлення, то ця діяльність хоча європейськими нормами і визнається поліцейською, але в Україні адміністративно-правовими нормами не регулюється. Адміністративне право визначає лише організаційно-управлінські засади цієї діяльності. Та й згаданий Європейський кодекс поліцейської етики у п. 6 містить застереження щодо поліції і системи кримінальної юстиції, зокрема, що має бути чітке відокремлення ролі поліції та служби обвинувачення, судової та пенітенціарної системи; поліція не повинна мати жодних контрольних функцій над цими органами [6]. Тому ці відносини до предмета поліцейського права можна віднести лише частково. У зв'язку з цим викликає заперечення визначення поліцейського права як сукупності норм, покликаних регулювати діяльність суб'єктів публічної адміністрації, пов'язану із реалізацією державної політики у правоохоронній сфері [9, с. 225], адже коло таких суб'єктів є дуже широким, так само як і розуміння правоохоронної сфери.

Ще один момент, на який необхідно звернути увагу в характеристиці поліцейської діяльності як предмета поліцейського права, – це її засоби. Не будь-яка діяльність, яка стосується охорони порядку і безпеки, протидії правопорушенням, є поліцейською. Така діяльність має ще й здійснюватись з використанням сили та/або спеціальних повноважень, тобто особливих поліцейських заходів, як правило, примусових. Їх види та порядок застосування мають бути чітко визначені законом. Тому положення Закону України «Про Національну поліцію», які визначають повноваження поліції щодо застосування поліцейських заходів, є універсальними, їх приписи поширюються і на інших суб'єктів поліцейської діяльності: Державну прикордонну службу, Національну гвардію, Службу безпеки тощо. В законах, які визначають їх правовий статус, міститься пряме посилання на дію Закону «Про Національну поліцію» з цих питань.

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що предметом поліцейського права України варто розуміти відносини, які виникають під час здійснення поліцейської діяльності, тобто діяльності різних суб'єктів забезпечення права і порядку в громадянському суспільстві із застосуванням з цією метою сили та/або спеціальних повноважень.

Список бібліографічних посилань

1. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. Т. 1. Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології / відп. ред.: Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ : Ін Юре, 2003. 1232 с.
2. Поліцейське право в Університеті Святого Володимира : у 2 кн. Кн. 1 / уклад.: І. С. Гриценко, В. А. Короткий ; за ред. І. С. Гриценка. Київ : Либідь, 2010. 440 с.
3. Про затвердження примірного переліку та опису предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право» : наказ МОН України від 28.12.2018 № 1477 // Міністерство освіти і науки України : офіц. сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-pereliku-ta-opisu-predmetnih-napryamiv-doslidzhen-v-mezhah-specialnosti-081-pravo> (дата звернення: 22.03.2019).
4. Мельник Р. С. Поліцейське право в Україні: нотатки до наукової дискусії. *Юрист України*. 2011. № 3. С. 32–37.
5. Крижановська В. А. Про «поліцейське право» як різновид адміністративного права. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 3 (9). С. 125–131. URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-pomeriv/3-9-2014/item/330-pro-politseyske-pravo-yak-riznovyd-administratyvnoho-prava-kryzhanovska-v-a> (дата звернення: 22.03.2019).
6. Рекомендація Рес (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів) // Центр політико-правових реформ : сайт. URL: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf> (дата звернення: 22.03.2019).
7. Декларація про поліцію : резолюція N 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи від 08.05.1979 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803 (дата звернення: 22.03.2019).
8. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
9. Адміністративне право України (у схемах та коментарях) : навч. посіб. / Р. С. Мельник, С. О. Мосьондз ; за ред. Р. С. Мельника. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер ; Буква Закону, 2018. 344 с.

Одержано 26.03.2019

УДК 351.74(477):37.018.46

МИКОЛА АНАТОЛІЙОВИЧ КОМЗЮК,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки

факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-7656-1061>;

ВЛАДИСЛАВ ВІТАЛІЙОВИЧ СТЕПАНЕНКО,

курсант 2 курсу факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (СЛУЖБОВА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО) ЯК ПРОЯВ ЕВОЛЮЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК ПРОФЕСІОНАЛА

Питання рівня службової підготовки є проблемою державного рівня. На даному етапу становлення Україна обрала європейський вектор розвитку. Це стало однією із причин реформування органу міліції в Національну поліцію України. Через реформу даного органу змінилась сутність і вимоги до підготовки поліцейських. Раніше наша країна спиралась на досвід Радянського Союзу. Тепер ми обмінюємось знаннями із країнами Європейського Союзу та США.

Даний захід є дуже актуальним, бо звертаючись до історичного значення слова міліція потрібно розуміти, що у Новій історії цим словом було прийнято позначати, і в цьому значенні воно використовується в більшості країн світу, (нерегулярні) збройні формування, які використовуються як для військових цілей, так і для підтримки громадського порядку, створювані з місцевого населення, часто на добровільній основі (ополчення), і не входять до складу системи державних регулярних військових і правоохоронних органів.